

Са скарбніцы сакральнага

У Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага некаторы час таму адкрылася выстаўка старажытнабеларускага сакральнага мастацтва «33 ступені» — сумесны праект Музея гісторыі горада Мінска і аддзела старажытнабеларускай культуры Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Ён знаёміць з гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі сакральнага мастацтва, прысвечанымі евангельскім падзеям Крыжовага шляху Ісуса Хрыста, і прымеркаваны да свята Вялікадня. Убачыць унікальныя экспанаты можна да 19 мая.

«Паклонны крыж», XVIII ст.

Выстаўка «33 ступені» размясцілася ў асобнай зале галерэі побач з работамі народнага мастака Міхаіла Савіцкага, прысвечанымі біблейскім сюжэтам. Гэта маштабныя палотны, у якіх робіцца спасылка на праваслаўныя іконы. Разам з імі — партрэты беларусаў, якім уласцівы эпічная шырыня і глыбокая народнасць.

Увогуле ж усе экспанаты выставачнага праекта — з калекцыі аддзела старажытнабеларускай культуры Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі. Пасля закрыцця шматлікіх храмаў

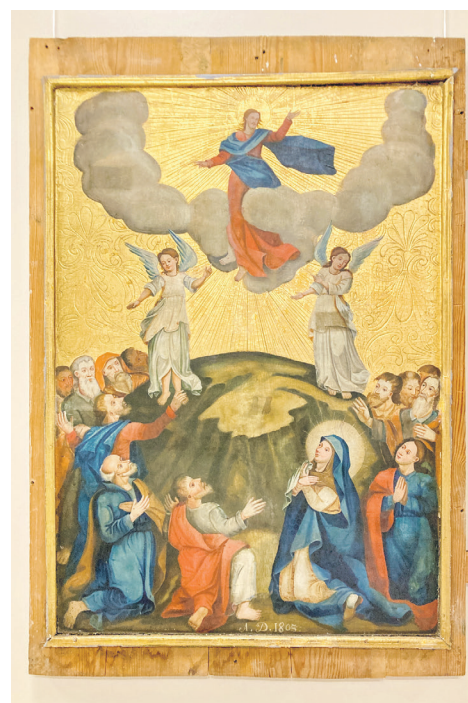
у 1960—1970-х гг. творы змаглі выражаваць (бо гісторыя мае шмат прыкладаў, калі рэліквіі і творы сакральнага мастацтва былі раскрадзены або знішчаны). Так, падчас навуковых экспедыцый прадметы, якія ўяўлялі сабой гістарычную і мастацкую каштоўнасць, беражліва збіраліся мастацтвазнаўцамі ў калекцыю Музея старажытнабеларускай культуры Акадэміі навук. Сёння навуковыя калекцыі аддзела старажытнабеларускай культуры прызнаны нацыянальным набыткам краіны.

У аснове выстаўкі — узоры ікананісу і скульптуры, створаныя ў XVII—XIX стст. на тэрыторыі Беларусі. Збіралі экспазіцыю на працягу доўгага часу. Прадметы каштоўныя і крохкія. Сярод іх — фрагмент абпаленай драўлянай скульптуры «Галава Хрыста», якая знаходзілася ў Касцёле Дзевы Марыі Разары ў вёсцы Сігневічы Бярозаўскага раёна, паклонны крыж XVIII ст., знойдзены ў Царкве Святой Параскевы Пятніцы (в. Мясцічы,

Пінскі раён), палатно «Пакладанне ў труну» 1794 года з Царквы Нараджэння Багародзіцы (аграгарадок Парахонск, Пінскі раён).

— Ідэя выстаўкі заключаецца ў тым, каб паказаць і падкрэсліць значныя падзеі ў жыцці беларускага народа, якія мы, верагодна, можам параўнаць з падзеямі мінулага ўсяго свету, праз якія маем магчымасць наблізіцца да разумення біблейскай гісторыі, — мяркуе загадчык аддзела Старажытнабеларускай культуры Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры, кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт Барыс Лазука. — Трыццаць тры прыступкі як 33 гады жыцця Хрыста — гэта своеасаблівая алегорыя, якая адлюстроўвае і ступені ў жыцці кожнага чалавека ад нараджэння да скону. Гэтай выстаўкай мы імкнуліся паказаць не столькі зямны шлях Ісуса Хрыста, колькі важныя вобразныя, праграмныя і маштабныя ідэі і думкі, якія ўвасобіліся ў яго постаці, у тых старонках, што ляглі ў аснову Бібліі. Музей старажытнабеларускай культуры — адзін з нямногіх у нашай краіне, які валодае велізарнай калекцыяй сакральнага мастацтва. Гэта творы ікананісу, скульптуры, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Яны ахопліваюць розныя перыяды нашага мінулага і адлюстроўваюць самае рознае стаўленне да нашай сакральнай культуры і гісторыі. Многія з экспанатаў сведчаць аб тым, як мы часам надбайна адносіліся і да сакральнага мастацтва, і да спадчыны продкаў. Няхай такія прадметы будуць сведчаннем нашага станаўлення як суверэннай нацыі, той, якая нясе адказнасць за сваю гісторыю і выхаванне грамадства.

Віды драўляных крыжоў праваслаўнай і каталіцкай канфесій з розных рэгіёнаў Беларусі, прыклады драўляных «Галгоф», узоры беларускага ікананісу і алтарныя палотны — усё гэта склала

«Ушэсце гасподняе», 1805 г.

выстаўку «33 ступені». Яе мэты — даць глядачу магчымасць усвядоміць значэнне духоўнай спадчыны для сучаснасці, вызначыць культурную ідэнтычнасць і аживіць гістарычную памяць.

— Адзін з экспанатаў — старадаўняя плашчаница, — адзначае прадстаўнік Сінадальнага аддзела па культуры Беларускай праваслаўнай царквы Давід Баброў. — Рэстаўратары аднаўлялі яе з кавалачкаў, змацоўвалі літаральна па нітачцы, каб яна паўстала перад намі ў такой прыгажосці. Мяркую, уся выстаўка адлюстроўвае імкненне яе арганізатараў знайсці ніці сакральных сувязей у гісторыі Беларусі і паказаць іх людзям.

Яўгенія ШЫЦЬКА,
фота аўтара

«Тайная вячэра», пачатак XIX ст.

Што схавана ў партрэце?

Літаратурна-мастацкая экспазіцыя «Беларусь — краіна талентаў. Беларускія пісьменнікі ў творчасці беларускіх мастакоў» чакае наведвальнікаў. Да 29 снежня ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры можна пазнаёміцца з жывапіснымі і скульптурнымі творами, прысвечанымі выдатным літаратарам розных эпох.

Усе работы выстаўкі «Беларусь — краіна талентаў», размешчаныя ў храналагічным парадку, — з фондаў музея. Яны, безумоўна, дапаўняюць дасье гісторыі жыцця пісьменнікаў розных эпох, напрыклад, Міколы Гусоўскага і Францішка Багушэвіча, Адама Міцкевіча і Каруся Каганца, Цішкі Гартнага і Максіма Гарэцкага, Рыгора Барадуліна і Уладзіміра Караткевіча, Івана Шамякіна і Васіля Быкава... Натуральна, партрэт кожнага атрымаўся ў выніку паўтарэння ў пластычных формах, лініях і фарбах твару ці постаці героя, аднак у гэтым выпадку надзвычай важная ідэйная інтэрпрэтацыя, мастакоўскі погляд на творчасць пісьменніка. Адсюль вынікаюць тыя ці іншыя кампазіцыйныя рашэнні, асаблівыя фон і аtryбуты, настрой героя ды іншыя характарыстыкі твора выўленчага мастацтва.

— Назва з'явілася наздарма, — расказвае куратар выстаўкі Ірына Князева. —

Неяк да мяне прыйшла думка, што, калі б хто з супрацоўнікаў статыстыкі пералічыў колькасць тэленавітых людзей на душу насельніцтва нашай краіны, то, напэўна, высветлілася б: Беларусь у лідарах. Усе аўтары, творы якіх прадстаўлены на выстаўцы, — беларусы. Няхай хтосьці з іх нарадзіўся па-за межамі

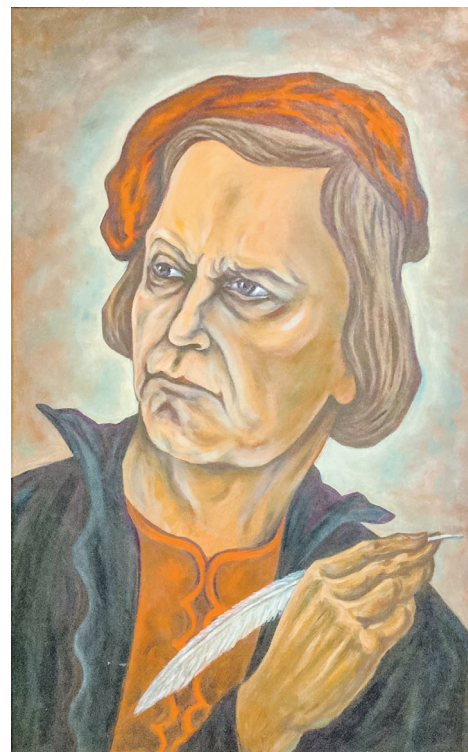
Мікалай Гуціеў «Максім Танк», 1982 г.

Беларусі, стваралі яны тут, уваходзілі ў Беларускі саюз мастакоў.

Сярод жывапісцаў і скульптараў, з твораў якіх можна сёння пазнаёміцца ў Музеі гісторыі літаратуры, — Георгій Паплаўскі, Леанід Шчамялёў, Мікалай Гуціеў, Эдуард Агуновіч, Андрэй Заспіцкі, Мікалай Купава, Яўген Ціхановіч, Ала Замай, Каміль Камал, Эдуард Астаф'еў... Многія з іх, відаць, былі зацікаўлены ў героі, шукалі блізкага сабе па духу. Наогул, мастак, калі стварае партрэт, у пэўнай ступені малюе самога сябе, адлюстроўвае ўласныя думкі і адчуванні, упэўнена Ірына Князева:

— Асобная гаворка пра пісьменнікаў даўніны, бо сведчанні пра тое, як яны выглядалі, амаль не захавалася. Напрыклад, у экспазіцыі змешчаны партрэты Сімяона Полацкага і Кірылы Тураўскага пэндзля народнага мастака Беларусі Георгія Паплаўскага. На маю думку, падабенства абліччаў герояў і аўтара відавочнае. Агульнае ёсць і ў партрэтах аўтарства Сяргея Давідовіча-Зосіна, мастака і паэта. Яго Францыск Скарына і Мікола Гусоўскі аб'яднаны адзіным светапоглядам, стаўленнем да літаратуры.

Увогуле ж, за кожным палатном ці скульптурай — цікавыя гісторыі. Чым жывіць пісьменнік? Якімі работамі вызначаецца спадчына аўтара? Як склаўся яго лёс? Партрэты распавядаюць пра

Сяргей Давідовіч-Зосін «Мікола Гусоўскі», 2009 г.

многае, хоць без ведання кантэксту, асноўных фактаў гісторыі літаратуры і саміх твораў пісьменнікаў некаторыя вобразы і дэталі, сімвалы, закладзеныя мастаком, застануцца незаўважаныя і незразуметыя.

Яўгенія ШЫЦЬКА